

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים

The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

איוב פרק כ"ד

יחַבְּלוּ שׁוֹר אֶלְמִנָּה - ומן האלמנה משכנו שורה, כי יעלילו עליה לומר שהיא חייבת להם, ולא כן הוא.

יָטוּ אַבְיוֹנִים מִדָּרְךָ יַחַד חֲבָאוּ עֲנִי־אֲרָץ:

מצודת ציון: חוֹבָאוּ - מלשון מחבואה.

מצודת דוד: יָטוּ אַבְיוֹנִים מִדָּרְךָ - מטים את האביונים מן הדרך, כי יראים מהם לבל יפגשום, ונוטים ללכת בתוהו לא דרך. יַחַד חֲבָאוּ עֲנִי אֲרָץ - כל העניים כאחד נחבאו במקום נסתר ליראתם מהם.

הֵן פְּרָאִים | בַּמִּדְבָּר יֵצְאוּ בַּפֶּעַל מִשְׁחָרֵי לְטָרֵף עֲרֵבָה לֹוּ לֶחֶם לְנֹעְרִים:

מצודת ציון: פְּרָאִים - חמור הבר. מִשְׁחָרֵי - דורשים ומבקשים, כמו (משלי ח' יז) "וּמִשְׁחָרֵי מִצְאוּנִי". עֲרֵבָה - ענינו כמו מדבר.

מצודת דוד: הֵן פְּרָאִים בַּמִּדְבָּר יֵצְאוּ בַּפֶּעַל מִשְׁחָרֵי לְטָרֵף - הנה הם כמו הפראים אשר במדבר, כי כמו כן יצאו המדברה בעבור פעלם אשר המה משחרים שמה לטרוף טרף, להרוג אנשים. עֲרֵבָה לֹוּ לֶחֶם לְנֹעְרִים - מוציא לעצמו מן הערבה מאכל נערו, כי גוזל כל העובר בה, וממנו פרנסת אנשי ביתו.

בַּשְּׂדֵה בְּלִילוֹ יִקְצְרוּ וְכָרֶם רִשְׁעֵי יִלְקְשׁוּ:

מצודת ציון: בְּלִילוֹ - מלשון יכול ותבואה. יִלְקְשׁוּ - ענינו איחור, כמו (איוב כ"ט כג) "וּפִיָּהֶם פָּעְרוּ לְמִלְקָשׁ".

מצודת דוד: בַּשְּׂדֵה בְּלִילוֹ יִקְצְרוּ - בכל שדה אשר ימצאו קוצרים יכולו, ואם אינה שלהם. וְכָרֶם רִשְׁעֵי יִלְקְשׁוּ - אבל כרמו של רשע, עם כי נוח יותר לתלוש ענפי כרם מלקצור יכול שדה,

איוב פרק כ"ד

א **מְדוּעַ מִשְׁדֵּי לֹא־נִצְפְּנוּ עֲתִים וְיִדְעוּ לֹא־ תָזוּ יָמָיו:**

מצודת ציון: תָזוּ - ענינו גבול, כמו (תהלים ק"ז ל) "מִחוּז חֲפָצִים".

מצודת דוד: מְדוּעַ מִשְׁדֵּי לֹא נִצְפְּנוּ עֲתִים - עתה החל לקבול ולהתלונן על טובת הרשעים, ועל כי שגה בדעתו לומר שהכל תלוי במערכת השמים אשר שפטו בעת ההריון והלידה. לזה אמר מדוע לא יהיו הוראות העיתים ההם נצפנים ונסתרים ונכנעים לפני המקום, כי מהראוי היה שכולם יחד יתחבאו מפניו, ולא ימרו פיו. וְיִדְעוּ לֹא תָזוּ יָמָיו - כי הלא כל יודעי המקום מן החכמים והנביאים לא הגבילו לו זמן לומר שהוא מחודש עם העולם, כי כולם פה אחד יאמרו שהוא קדום לעולם מבלי תכלית, והוא המסדר מערכת השמים, ומדוע אם כן לא ימשול בהם להיות נצפנים מפניו ונכנעים לו, לבל יהיה מה שמורים בעיתים ההם.

ב **גְּבֹלוֹת יִשְׁיִגוּ עֲדָר גְּזֻלוֹ וַיִּרְעוּ:**

מצודת ציון: יִשְׁיִגוּ - כמו יסיגו בסמ"ך, וענינו הרחקה לאחור, כמו (דברים י"ט ל) "לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ".

מצודת דוד: גְּבֹלוֹת יִשְׁיִגוּ - והן ראינו אנשי רשע יסיגו גבולות רעיהם, כי יכניסו גדרם אל גבול רעיהם להרחיב גבולם, וגוזלים מרעיהם שדיהם. עֲדָר גְּזֻלוֹ וַיִּרְעוּ - ועוד, יגזלו עדר ורועים בהשדה הגזולה, והנה עשו רעה כפולה.

ג **תִּמְוֹר יְתוּמִים יִנְהֲגוּ יַחַבְּלוּ שׁוֹר אֶלְמִנָּה:**

מצודת דוד: תִּמְוֹר יְתוּמִים יִנְהֲגוּ - גוזלים חמור היתומים, וינהגו לעצמן בפרסום רב.

איוב פרק כ"ד

יא בין־שורותם יצהירו יקבים דרכו ויצמאו:

מצודת ציון: שורותם - מלשון שורה, וידוע הוא בדברי רבותינו ז"ל, וכן (ירמיה ה') "עלו בשרותיה". יצהירו - מלשון יצהר, והוא השמן. יקבים - כן נקראו הבורות שהיין יורד וזב בהם, כמו (ישעיה ה' ב) "וגם יקב חצב בו".

מצודת דוד: בין שורותם יצהירו - עם כי נמשך היצהר בין שורות בית הכד. יקבים דרכו - ועם כי דרכו אנשים את הענבים, להוציא היין לרדת ולזוב ביקבים. ויצמאו - עם כל זה המה צמאים, כי הרשעים ההם גזלו שמנם וינם, ואינם מוצאים לשתות.

יב מעיר מתים | ינאקו ונפש־חללים תשוע ואלוה לא־ישים תפלה:

מצודת ציון: מתים - אנשים, כמו (בראשית ל"ד ל) "מתי מספר". ינאקו - ענינו אנחה, כמו (יחזקאל ל"ד ד) "ונאק נאקות חלל לפניו". תפלה - ענינו דבר גרוע שאין בו טעם, כמו (איוב א כב) "ולא נתן תפלה".

מצודת דוד: מעיר מתים ינאקו - מן העיר יאנחו אנשים מגודל חמסם. ונפש חללים תשוע - ובשדה תשוע כל נפש מהחללים אשר רצחו. ואלוה לא ישים תפלה - כאומר: ואיך אם כן תאמרו כל מעשה אלוה המה במשפט, ולא ישים דבר תפלה שאין לו טעם, ומדוע יאריך אף לרשע כזה אשר יאבד הרבה מן האנשים בחרב וברעב, הלא מוטב לאבד נפש אחת, להעמיד כל הנפשות האלה.

יג המה | היו במרדכי אור לא־הפירו דרכיו ולא ישבו בנתיבותיו:

מצודת דוד: המה היו במרדכי אור - הרשעים ההמה היו בין שאר המורדים באור ודומים להם, והם האנשים אשר יתגבר בם חולי השחורה, אשר ימאסו לשבת במקום האור כי אם בחושך ישבו, וכן הרשעים האלה ימאסו באור היום, כי טוב להם חשכת הלילה, כי אז יעשו מעשיהם ולא יראום מי. לא הפירו דרכיו ולא ישבו בנתיבותיו - אינם מכירים דרכי האור, ולא ישבו בנתיבותיו, כי לא יכלו לעשות מאומה באור היום.

איוב פרק כ"ד

מכל מקום יאחרו מלקחת מה ממנו עד אשר לא ימצאו ממקום אחר, כי אוהבים הם את הרשע, ולא ימהרו לקחת את שלו.

יד ערום גלינו מבלי לבוש ואין כסות בקרה:

מצודת ציון: גלינו - ענינו התמדה, כמו (ישעיה א' כא) "צדק גלין בה".

מצודת דוד: ערום גלינו מבלי לבוש - גוזלים המלבוש, והנגזל לרוב עניו יתמיד כן ערום מבלי לבוש. ואין כסות בקרה - ואין לו במה לכסות עצמו בעת הקור.

טו מזרם הרים ירטבו ומבלי מחסה חבקו צור:

מצודת ציון: מזרם - שטף הלך המים. ירטבו - מלשון רטיבות ולחות. חבקו - ענינו סיכוב הידים בדבר מה.

מצודת דוד: מזרם הרים ירטבו - על כי העשוקים ההם ילכו אל בין ההרים להסתור שם מפני הרוח, נעשו שם רטובים מזרם המים היורד מן ההרים. ומבלי מחסה חבקו צור - בעבור שאין להם לבוש לחסות בו מפני הצינה, חבקו את הצור להגין עליהם מתוקף הקור.

טז יגזלו משד יתום ועל־עני יחבלו:

מצודת דוד: יגזלו משד יתום - הוא כמו היפוך - משוד יגזלו יתום, ורוצה לומר: מרוב השדידה אשר הורגלו בה, יגזלו גם את היתום. ועל עני יחבלו - המלבוש שעל העני יקחו למשכון, כי מעלילים עליו לומר שהוא חייב להם, ולא כן הוא.

יז ערום הלכו בלי לבוש ורעבים נשאו עמר:

מצודת ציון: עומר - אגודה של תבואה, כמו (דברים כ"ד יט) "ושכחת עומר בשדה".

מצודת דוד: ערום הלכו בלי לבוש - גוזלים המלבוש, ועוזבים אותו ללכת ערום מבלי לבוש. ורעבים נשאו עומר - מוסב על מילת "הלכו", לומר: העניים נושאי עומר השכחה יעזבו ללכת רעבים, כי יגזלו עומרם ואין להם מה לאכול.

איוב

פרק כ"ד

צלמות, ומאד ימאסו בו. פי יפיר בלהות
צלמות - כאשר יאיר היום ויכיר איש את רעהו,
הוא להם בלהות צלמות.

יח קל־הוא | על־פני־מים תקלל חלקתם
בארץ לא־יפנה דרך כרמים:

מצודת ציון: חלקתם - כן נקרא השדה, כמו
(שמואל"ב י"ד ל) "ראו חלקת יואב".

מצודת דוד: קל הוא על פני מים - כאשר יברח
בהאיר היום, הוא קל מאד לשחות ולשוט על פני
המים, כי ירא ללכת בארץ פן יפגעו בו הרודפים,
ולזה ישוט על פני המים, מקום שאין אנשים
הולכים שם. תקולל חלקתם בארץ - החלקה
אשר ילכו עליה בארץ היא מקוללת מאוד, לפי
שלא ילכו במקום אשר יעבד ויזרע, כי אם
במקום ציה ושממה, שאין אנשים מצויים שם.
לא יפנה דרך כרמים - אף לא יפנה ללכת דרך
כרמים, כי יפחד מן האנשים המצויים בכרמים,
וכאומר: והנה יפחדו מאנשים, ולא יראו מה.

יט ציה גם־חם יגזלו מימי־שלג שאול
חטאו:

מצודת ציון: ציה - חורב ויובש.

מצודת דוד: ציה גם חום יגזלו מימי שלג -
והנה בכוא עת פקודתם ימותו במיתה קלה ומהר,
כמו שהיובש עם צירוף החום גוזלים ומאבדים
בקלות ומהר את המים הנוזלים מהשלג. שאול
חטאו - כן השאול מאבד מהר את האנשים אשר
חטאו, ולא סבלו מכאוב החולי.

כ ישפחהו רחם | מתקו רמה עוד לא־יפיר
ותשבר פעץ עולה:

מצודת ציון: עוד - ענינו זמן רב, וכן (בראשית
מ"ו כט) "ויבך על צנאריו עוד". עולה - איש
עולה.

מצודת דוד: ישפחהו רחם - מעט יחלה,
ובמותו ישכחהו רחם אמו, רוצה לומר: אף אחר
אשר נולד ברחמה תשכח בו, הואיל ומעט חלה
ולא הרבתה לבקרו, ומעט נשאר בזכרונה. מתקו
רימה - מתוק הוא לפי הרימה, כי משמן בשרו
לא ירזה, כי ימות בריא ושמן, ויומתק בשרו
לרימה. עוד לא יפיר - לא יהיה נזכר בפי
הבריות לזמן מרובה, כי הואיל ולא סבל מכאוב

איוב

פרק כ"ד

יד לאור יקום רוצח יקטל־עני ואביון
ובלילה יהי כגנב:

מצודת ציון: כגנב - הכ"ף באה לאמיתת הענין,
וכן (איוב כ"ז ז) "יהי כרשע אונבי".

מצודת דוד: לאור יקום רוצח יקטל עני
ואביון - בעבור אור היום המונע חפציו, יקום
הרוצח השכם עד לא יאיר, ויקטול עני ואביון
אשר ישכימו לצאת למלאכתן. ובלילה יהי
כגנב - בעצם הלילה יהיה גנב, לגנוב בחשכת
הלילה.

טו ועין נואף | שמרה נשף לאמר לא־
תשורני עין וסתר פנים ישים:

מצודת ציון: שמרה - תצפה, כמו (בראשית ל"ז יא)
"ואביו שמר את הדבר". נשף - חשכת הלילה.
תשורני - תראני.

מצודת דוד: ועין נואף שמרה נשף - הרי הוא
כעין נואף, אשר גם היא תמרוד באור היום, כי
תשמור ותצפה את הנשף. לאמר לא תשורני
עין וסתר פנים ישים - כי תחשב לומר: אז לא
תראני עין אדם, כי חשכת הלילה ישים לי הסתר
פנים, לבל יראני מי.

טז חתר בחשך בתיים יומם חתמו־למו לא־
יךעו אור:

מצודת ציון: חתר - חפר, כמו (שמות כ"ב א) "אם
במחרת ימצא הגנב". חתמו - סגרו, כמו (ישעיה
כ"ט יא) "פי חתום הוא". למו - להם.

מצודת דוד: חתר בחשך בתיים - וכן הוא
יצפה על הנשף, כי בחשכת הלילה חותר הוא את
הבתים, לכנוס בהן דרך החתירה לגנוב מה
בבית. יומם חתמו למו - וביום סגרו את
עצמם לבל יהיו נראים לבני אדם, למען לא
יכירו מי. לא יךעו אור - ולא ידעו אם כן אור
היום, כי לא יראו החוצה.

יז פי יחזו | בקר למו צלמות כיי־פיר
בלהות צלמות:

מצודת ציון: צלמות - חשכת הקבר. בלהות -
הוא היפוך מן בהלות.

מצודת דוד: פי יחזו בקר למו צלמות -
הגנב והנואף יחדיו, זה כזה, יחשב למו הבוקר

איוב פרק כ"ד

(תהלים צ"ו) "יְמוּלֵל וְיָבֵשׁ".

מצודת דוד: רֹמְמוּ מְעַט וְאַיִנְנוּ - כאומר: אם אמנם שכן ראוי הוא שירומו במעלה ובכבוד, למען יכפל צערם כאשר יפלו בשפל המצב, אבל ראוי היה שירומו רק מעט מן הזמן, וילך לו הכבוד ואיננו. וְהוֹמְכוּ כָּפַל יִקְפְּצוּן - ומיד ישובו להיות שפילים ונבזים, וכמו כן פעמים רבות, וכמו כל דבר אשר ידלג ויקפץ, שפעם הוא למעלה באויר ופעם למטה בארץ, ומעט זמן יתעכב למעלה, ויותר מזה ינוח למטה בארץ. וּכְרָאֵשׁ שְׂבוּלֹת יִמְלוּ - ובבוא עתו ראוי היה להיות מיוסר במכאוב זמן רב, כמו קנה השבולת הנפרך מאליו מעט מעט עד כי נפרך הכל, כן היה ראוי להאריך זמן חליו עד כי ימות ממנה, ומוסב על ראשית אמריו לומר: כן היה ראוי להרשעים האלה. אולם התמדת השלוח וקלות המיתה בא להם מצד מערכת השמים, אשר שפטו כן בעת ההריון והלידה, ומדוע משדי לא נצפנו העיתים – למה לא יבטל הוראתם אשר יורו בהעיתים ההם, בכדי שיקבלו גמולם משלם.

כה וְאִם-לֹא אָפוּ מִי יִכְזִיבֵנִי וַיִּשֶׁם לְאֵל מִלְתִּי:

מצודת ציון: לְאֵל - ללא ואין.

מצודת דוד: וְאִם לֹא אָפוּ מִי יִכְזִיבֵנִי - ואם תאמרו אין הדבר כן, איה פה האיש ומי הוא זה אשר יכזב אותי, לומר שלא נמצא מרבית טובה ושלוח לאנשים כאלה. וַיִּשֶׁם לְאֵל מִלְתִּי - וישים את אמרי תלונתי לאין. וכאומר: הלא אי אפשר לכחש דבר המפורסם והמצוי.

(העולה מהמענה ההיא, כי יכחיש דברי אליפז לומר שאין האמת אתו, כי אחז בדרכי המקום, ובמשפט עשה מה שעשה. אף יתרעם על מה יאריך המקום אפו, ולא יאבד את הרשעים המאבדים נפשות הרבה, היתכן שיחוס עליהן ולא על הנפשות הנאבדים על ידיהם. והנה, מלבד ההצלחה שיש לרשעים בחייהם, לא נפרדה מהם במוותם, כי ימותו בקלות ומהר מבלי מכאוב חולי, וכל שכן הוא, בעבור כי כן שפט המערכה בעת ההריון והלידה, ויתלונן אם כן מדוע לא ישדד המקום הוראת המערכה, הלא הוא סדרה).

איוב פרק כ"ד

החולי, אין מה לספר ממנו. וְתִשְׁבֵּר פְּעֵץ עֲוֹלָה - האיש עולה נשבר בקלות רב כשבירת העץ, אשר תמהר להשבר מן הברזל וכדומה, אשר ירבו להתעקם הגה והנה טרם ישבר.

כא רְעֵה עֲקָרָה לֹא תִלְדַּ וְאַלְמָנָה לֹא יִיטִיב:

מצודת ציון: רְעֵה - משבר ומרצץ, כמו (תהלים ב"ט) "תְרוּעַם בְּשִׁבְט בְּרוּזֹל".

מצודת דוד: רְעֵה עֲקָרָה לֹא תִלְדַּ - עם כי הרבה להרשיע עד כי היה מרצץ גם את העקרה, עם כי לא ילדה ואין לה מי מחזיק בידה. וְאַלְמָנָה לֹא יִיטִיב - ואף האלמנה ירצץ, עם כי אין לה מי ייטיב לה ונפשה מרה לה מאוד, עם כל זה לא חמל עליה, והיה אם כן מהראוי שיקבל גמולו.

כב וּמִשֶׁךְ אַבְיָרִים בָּכְתוּ לְקוֹם וְלֹא-יֵאָמֵן בְּחַיִּיו:

מצודת ציון: אַבְיָרִים - חזקים. בְּחַיִּיו - הנו"ן במקום המ"ם.

מצודת דוד: וּמִשֶׁךְ אַבְיָרִים בָּכְתוּ - אבל לא כן היה, כי המקום משך את כל אחד מן האבירים ההם אל הקבר בעודו בכוחו, כי לא נחלש במכאוב החולי. יְקוֹם וְלֹא יֵאָמֵן בְּחַיִּיו - עודו קם על רגליו בריא וחזק, ופתאום קרבה נפשו למות עד לא יאמין בעצמו שישאר חי, ולא סבל כלל מכאובי החולי.

כג יִתְּנוּ לָו לְבַטַח וַיִּשְׁעוּ וְעֵינָיהוּ עַל-דְּרָכֵיהֶם:

מצודת ציון: וַיִּשְׁעוּ - ויסעד.

מצודת דוד: יִתְּנוּ לוֹ לְבַטַח וַיִּשְׁעוּ - וכל ימי חייו יתן לו המקום לשבת בטח, והוא נשען ממנו לבל ימוט. וְעֵינָיהוּ עַל דְּרָכֵיהֶם - וכאילו ישגיח בעיניו על דרכי הרשעים ההם לבל ישלול, כאדם המסתכל בדרכי אוהב ומזרוז להזהר.

כד רֹמְמוּ מְעַט | וְאַיִנְנוּ וְהִמְכוּ כָּפַל יִקְפְּצוּן וְכְרָאֵשׁ שְׂבוּלֹת יִמְלוּ:

מצודת ציון: רֹמְמוּ - מלשון הרמה והגבהה. וְהִמְכוּ - ענינו שפלות, כמו (קהלת י"ח) "יִמְךְ הַמְקָרָה". שְׂבוּלֹת - היא קנה התבואה, כמו (בראשית מ"א ו') "שִׁבְעֵי שְׂבָלִים". יִמְלוּ - יכרתו, כמו